

LIETUVOS RESPUBLIKOS VALSTYBĖS KONTROLĖ

VALSTYBINIO AUDITO ATASKAITA VALSTYBEI NUOSAVYBĖS TEISE PRIKLAUSANČIŲ AKCIJŲ ATSTOVAVIMO VERTINIMAS

2004 m. birželio 16 d. Nr. 2030-7
Vilnius

I. ĮVADAS

Valstybinis auditas atliktas vadovaujantis Valstybės kontrolės numatytą atlikti auditų 2004 m. planu.

Auditas atliktas vykdant Veiklos audito 3-iojo departamento direktorės R. Masiulionienės 2004-04-16 pavedimą Nr. 2030-7. Auditą atliko Veiklos audito 3-iojo departamento valstybinis auditorius L. Kirvelaitis.

Audito tikslas ir apimtis

Šio audito tikslas buvo įvertinti, kaip valstybinės valdžios ir kitos institucijos įgyvendina valstybei nuosavybės teise priklausančių akcijų suteikiamas teises bendrovėse, kuriose jos patikėjimo teise valdė akcijų paketus.

Auditas, atliktas LR žemės ūkio ministerijoje, yra sudėtinio audito dalis. Minėta tema auditas atliekamas ir kitose valstybės institucijose, kurios patikėjimo teise valdo valstybei priklausančias akcijas bendrovėse. LR žemės ūkio ministerija, kaip audituojamas subjektas, pasirinkta todėl, kad ministerija yra viena iš institucijų, patikėjimo teise valdanti akcijų paketus 20 bendrovių, kuriose valstybei nuosavybės teise priklausė akcijų už 39 mln. Lt.

Audito metu peržiūrima visa dokumentacija, susijusi su konkrečia bendrove, kurioje ministerija valdė akcijų paketus 2003-12-31, todėl audituojamo laikotarpis tiksliai neapibrėžtinas. Auditas pradėtas 2004-04-16 ir baigtas 2004-06-16.

Audituojamas subjektas

Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerijos kodas 8867519, buveinė – Gedimino pr. 19, Vilnius.

LR Žemės ūkio ministerija yra vykdomosios valdžios organas, pavaldus Lietuvos Respublikos Vyriausybei. Vykdydama savo veiklą, ministerija vadovaujasi Lietuvos Respublikos Konstitucija, Lietuvos Respublikos tarptautinėmis sutartimis, įstatymais, kitais Lietuvos Respublikos Seimo priimtais teisės aktais, Respublikos Prezidento dekretais, Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimais, Ministro Pirmininko potvarkiais, ministerijos nuostatais, darbo reglamentu, nuostatais bei kitais teisės aktais.

Žemės ūkio ministerija (toliau – ŽŪM) vykdo įstatymų ir kitų teisės aktų jai pavestas žemės, maisto, žuvininkystės ūkio, kaimo plėtros valstybės valdymo funkcijas ir įgyvendina šiose srityse valstybės politiką.

LR Žemės ūkio ministras nuo 2001 m. spalio yra Jeronimas Kraujelis.

ŽŪM teisė atstovauti ir atstovavimo valstybei, įgyvendinant jai priklausančių akcijų suteikiamas teises, tvarka reglamentuota LRV nutarime Nr. 1118 (aktuali redakcija nuo 2001-09-19) „Dėl atstovavimo valstybei, įgyvendinant jai priklausančių akcijų suteikiamas teises“ bei ŽŪM nuostatų (patvirtinti LRV nutarimu Nr. 1120 1998-09-15) 6.36 p.: „įstatymų ir kitų teisės aktų nustatyta tvarka valdo, naudoja valstybės turtą ir juo disponuoja“.

Subjekto išorės auditas

Subjekto išorės auditą LR Valstybės kontrolė atlieka kiekvienais metais. Dažniausiai atliekamas finansinis auditas, kuriuo siekiama daugelio tikslų – patikrinti, ar tinkamai panaudojamos lėšos, skirtos įvairių programų finansavimui, įgyvendinimui, patikrinti, ar finansinės ataskaitos parodo tikrą ir teisingą būklę, pateikti siūlymus buhalterinės apskaitos klausimais ir pan.

Audito įrodymai

Audito įrodymai, kuriais remiantis daromos išvados, surinkti remiantis šia informacija:

- ✚ Teisės aktai, reglamentuojantys bendrovių veiklą, valdymą ar kitus su bendrovėmis susijusius faktorius;
- ✚ Teisės aktai, susiję su valstybei nuosavybės teise priklausančių akcijų suteikiamų teisių atstovavimu bendrovėse;
- ✚ ŽŪM darbo reglamentas, nuostatai;
- ✚ LR Žemės ūkio ministro įsakymai;
- ✚ ŽŪM Teisės departamento Nuosavybės skyriaus nuostatai;
- ✚ Informacijos, susijusios su bendrovėmis, kuriose valstybei priklausančių akcijų suteikiamas teises atstovauja ŽŪM, analizė.

Atlikdami auditą rėmėmės prielaida, jog LR Žemės ūkio ministerijos darbuotojai pateikė visą, išsamią ir teisingą informaciją audituojamais klausimais.

II. AUDITO DARBO REZULTATAI

1. LR Žemės ūkio ministerija – institucija, atstovaujanti valstybei bendrovėse

1.1 LR Žemės ūkio ministerijos atstovavimo valstybei, įgyvendinant jai priklausančių akcijų suteikiamas teises, organizavimas

Išankstinio tyrimo metu buvo gauta informacija apie institucijas, įstaigas ir organizacijas, kurios patikėjimo teise valdo valstybės akcijų paketus. ŽŪM buvo pasirinktas kaip vienas iš audituojamų subjektų, kadangi remiantis išankstinio tyrimo metu gautais duomenimis ir iš jų eliminavus VI „Valstybės turto fondas“ bei Ūkio ministeriją (pastarojoje ministerijoje auditas jau atliktas), ŽŪM priklausė daugiausiai akcijų paketų bendrovėse. Dėl pastarosios priežasties labai svarbus yra ŽŪM vaidmuo tinkamai atstovauti valstybės interesus privačiame versle. Mūsų nuomone, pradedant auditą audituojamame subjekte, būtina išsiaiškinti subjekto kompetenciją audituojamoje srityje.

Audito metu įsitikinta, jog viena iš Žemės ūkio ministro funkcijų, susijusių su mūsų analizuojamais klausimais, yra – ministras leidžia įsakymus, suteikiančius ministerijos darbuotojams įgaliojimus atstovauti valstybei bendrovėse, kuriose pastarajai priklauso akcijų paketai. Be to, ministras įsakymu tvirtina ir *Žemės ūkio ministerijos atstovavimo valstybei akcinėse bendrovėse ir uždarosiose akcinėse bendrovėse, įgyvendinant valstybei nuosavybės teisę priklausančių akcijų suteikiamas teises, taisykles*. Valstybei priklausančių akcijų suteikiamas teises įgyvendinančiam subjektui sudaryti tokias taisykles yra privaloma, remiantis Vyriausybės nutarimo Nr. 1118 „*Dėl atstovavimo valstybei, įgyvendinant jai priklausančių akcijų suteikiamas teises*“ (2001-09-19) 2 p., kuris teigia, kad „akcijų valdytojas turi patvirtinti atstovavimo valstybei bendrovėse taisykles“. Audito metu susipažinus su minėta tvarka, patvirtinta žemės ūkio ministro įsakymu Nr. 368 (2001-10-31), nustatyta, jog tvarka parengta vadovaujantis Vyriausybės nutarimu Nr. 1118. Minėtina, jog ministras parašu tvirtina ir įgaliojimus, kuriais remdamasis įgaliotinis dalyvauja bendrovėse vykstančiuose visuotiniuose akcininkų susirinkimuose, stebėtojų tarybų ir/ar valdybų posėdžiuose. Žemės ūkio ministrui įgaliojimo projektą teikia Valstybei priklausančių akcijų atstovavimo procesui koordinuoti komisija, kuri, remdamasi savo darbo reglamentu svarsto konkrečius klausimus, susijusius su atstovavimu valstybei vienoje ar kitoje bendrovėje. Komisiją sudaro 8 nariai iš įvairių ministerijos struktūrinių padalinių – ministerijos sekretorius, bendrųjų reikalų departamento direktoriaus pavaduotojas, Ekonomikos ir finansų departamento Finansų skyriaus vedėjas, Teisės departamento Nuosavybės skyriaus vedėjas, to paties skyriaus vyr. specialistas ir kt.

Audito metu įsitikinta, jog už atstovavimą valstybei bendrovėse tiesiogiai yra atsakingas Teisės departamento Nuosavybės skyrius, kurio vedėjas audito metu yra Alfredas Gustas. Skyriaus nuostatai įpareigoja jo darbuotojus vykdyti keletą svarbių, mūsų manymu, funkcijų, tiesiogiai susijusių su audituojama tema:

1. Įgyvendina Valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo įstatymo, Nekilnojamo turto registro įstatymo (nekilnojamojo turto teisinis registravimas), Įmonių restruktūrizavimo įstatymo (įmonių restruktūrizavimas), Įmonių bankroto įstatymo (įmonių bankrotas, įmonių likvidavimas), Akcinių bendrovių įstatymo, Valstybės ir savivaldybių įmonių įstatymo, Žemės ūkio bendrovių įstatymo, Ūkininkų ūkių įstatymo, Valstybės ir savivaldybių turto privatizavimo įstatymo, Piliečių nuosavybės teisų į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymo bei kitų įstatymų, Vyriausybės nutarimų ir kitų teisės aktų nuostatas, reglamentuojančias valstybės ir savivaldybės turto valdymą, naudojimą ir disponavimą juo;
2. Koordinuoja ministerijos įgaliotinių, atstovaujančių akcinėse bendrovėse ir uždarosiose akcinėse bendrovėse valstybei priklausančioms akcijoms, veiklą, teikia jiems metodinę pagalbą, kaupia ir analizuoja informaciją, teikia ministerijos vadovybei išvadas ir pasiūlymus, atstovauja įmonėse valstybei priklausančioms akcijoms.

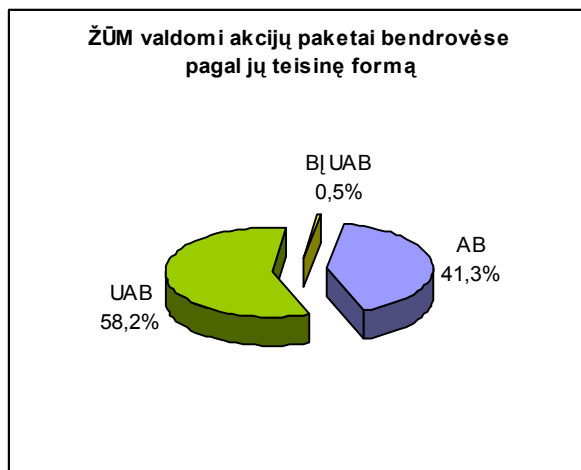
Minėtina, jog bendrovių, kuriose ŽŪM valdo akcijų paketus, finansines atskaitomybes, kurias bendrovės teikia ŽŪM, tikrina ministerijos Ekonomikos ir finansų departamento Apskaitos politikos ir įgyvendinimo skyriaus specialistai (remdamiesi pareigybės charakteristikomis).

Mūsų nuomone, ministerijos kompetencija atstovauti valstybei bendrovėse, kuriose valstybei nuosavybės teise priklauso akcijų, minėtuose dokumentuose reglamentuota pakankamai.

1.2 LR Žemės ūkio ministerijos patikėjimo teise valdomi akcijų paketai

LR Žemės ūkio ministerijai 2003 m. gruodžio 31 d. patikėjimo teise priklausė 20 bendrovių akcijų paketai. Akcinis valstybės kapitalas šiose bendrovėse sudarė 39 097 tūkst. Lt. Pagal bendrovių teisinę formą bendrovės pasiskirsčiusios sekančiai: 5 – akcinės bendrovės (toliau – AB), 14 – uždarytųjų akcinių bendrovių (toliau – UAB) ir 1 bendra Lietuvos ir Vokietijos UAB (toliau – BĮ UAB) (žr. 1 pav.).

Kaip matome 1 pav., ŽŪM daugiausiai akcijų valdo uždarosiose akcinėse bendrovėse. Audito metu nustatyta, jog ŽŪM daugumoje (17 iš 20) bendrovių, kuriose valstybei nuosavybės teise priklausė akcijų, valdė kontrolinius akcijų paketus. Tik dviejose akcinėse bendrovėse – AB „Kauno duona“ ir AB „Klaipėdos duona“ – bei vienoje Bendroje Lietuvos ir Vokietijos įmonėje UAB – BĮ UAB „Veta“ – ŽŪM nevaldė kontrolinio

1 paveikslas

akcijų paketo, kadangi tose bendrovėse atitinkamai turėjo 40,10%, 20,0% ir 46,97% visų bendrovės akcijų.

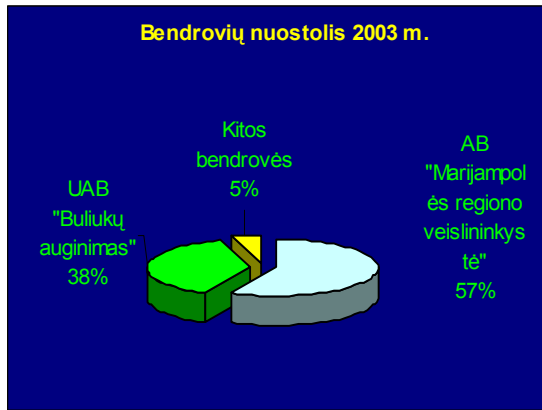
Remiantis audito metu gauta informacija, kad ŽŪM ketina kreiptis VĮ Valstybės turto fondas dėl minėtų bendrovių (ir keleto kitų – iš viso 7) įtraukimo į privatizuojamų objektų sąrašą 2004-2007 m. Mūsų nuomone, šie objektai turėtų būti įtraukti į privatizuojamų objektų sąrašą artimiausiu metu.

Audito metu nustatyta, jog daugumos bendrovių, kuriose ministerija valdo akcijų paketus, veikla priskiriama valstybės vidaus politikos žemės ūkio srityje prioritetams, kurių įgyvendinimas priskirtas ŽŪM kompetencijai ir reglamentuotas ministerijos nuostatuose. ŽŪM valdo akcijų paketus daugumoje bendrovių, kurių ūkinė-komercinė veikla susijusi su žemės ūkiu – tai veislininkystės įmonės, žemės ūkio paskolų garantijų fondas, bendrovės, atliekančios žemės reformos darbus, teikiančios žemdirbių švietimo paslaugas, kaupiančios valstybės grūdų atsargas.

1.3 Dėl bendrovių, kuriose ŽŪM atstovavo valstybės interesus

2003 m. ŽŪM valdė akcijų paketus 20 bendrovių. Siekiant išsiaiškinti bendrovių, kuriose ŽŪM patikėjimo teise valdė akcijų paketus, ūkinės-komercinės veiklos rezultatus, buvo analizuojamos finansinės atskaitomybės, kurias pateikė bendrovės pasibaigus ūkiniams atskaitiniams metams ir kurios yra patikrintos ŽŪM specialistų, bendrovių veiklos ataskaitos.

Išanalizavus minėtus dokumentus, nustatyta, kad dauguma bendrovių (80%) 2003 m. baigė pelningai – t.y. turėjo grynojo pelno. Kita vertus, 4 bendrovės iš 20 2003 m. patyrė nuostolį, kurio bendra suma sudaro daugiau nei 1 mln. Lt. Didžiąją dalį bendrojo nuostolio sudarė dviejų bendrovių nuostoliai – AB „Marijampolės regiono veislininkystė“ nuostolis sudarė 57% (570,8 tūkst. Lt) bendrojo nuostolio ir UAB „Buliukų auginimas“, kurios nuostolis sudarė 38% (383,3 tūkst. Lt) bendrojo nuostolio (žr.2 pav.).

2 paveikslas

Audito metu, siekiant išsiaiškinti objektyvias bendrovių nuostolio priežastis buvo analizuojamos bendrovių veiklos ataskaitos, kurias kartu su finansinėmis atskaitomybėmis bendrovės teikia ŽŪM.

AB „Marijampolės regiono veislininkystė“, kurios 85,08% akcijų valdo ŽŪM, 2003 m. veiklos 2 paveikslas ataskaitoje nurodoma, jog pagrindiniai nuostoliai susidaro dėl to, kad realizuojamos

produkcijos (pvz., bulių spermos) savikaina yra žymiai didesnė nei pajamos, gautos už tą produkciją. Taip pat minėtoje veiklos ataskaitoje pateikiama informacija, jog pagrindinė nuostolingos prekybos priežastis yra konkurencija. Be to, taupant išlaidas azotui, buvo patirtas nuostolis, kuris viršija 200 tūkst. Lt. Kreiptinas dėmesys, jog 2003-05-19 ŽŪM buvo surengtas posėdis, kuriame buvo svarstyta AB „Marijampolės regiono veislininkystė“ ūkinė-finansinė veikla. Posėdžio metu buvo nuspręsta įpareigoti bendrovės vadovą atlikti bendrovės SSGG analizę ir parengti ūkinės veiklos perspektyvinį planą.

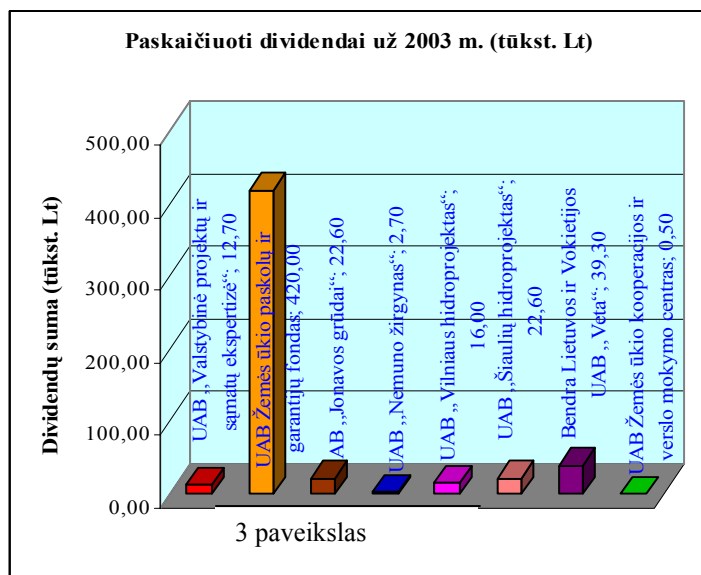
Išanalizavus AB „Marijampolės regiono veislininkystė“ veiklos ataskaitas už 2000-2003 m., gauta informacija dėl bendrovės nuostolingos veiklos, be to, sužinota, jog bendrovės direktoriaus teigimu, perspektyva yra „neaiški“. Dėl papildomos informacijos buvo kreiptasi į Valstybinę gyvulių veislininkystės priežiūros tarnybą (toliau – VGVPT) prie ŽŪM. Išanalizavus gautą informaciją, sužinota, kad, nors AB „Marijampolės regiono veislininkystė“ ir užima apie 20% rinkos, jos pagrindiniu konkurentu išlieka viena privataus kapitalo bendrovė bei ŽŪM valdoma VĮ „Šiaulių regiono veislininkystė“. Taip pat audito metu gauta informacija, kad pastaroji įmonė sėkmingai dirba ir plečia savo įtaką rinkoje. Dėl pastarosios priežasties bei, atsižvelgiant į tai, jog minėtai bendrovei nėra priskirtos jokios specialios funkcijos (t.y. tokia veikla gali verstis bet kuri kita privati bendrovė), mūsų nuomone, svarstytinas bendrovės akcijų paketo privatizavimo klausimas. Minėtina, kad audito metu iš VGVPT buvo gauta informacija, jog tarnyba teigiamai vertina AB „Marijampolės regiono veislininkystė“ privatizavimą.

UAB „Buliukų auginimas“, kurios 91,53% akcijų priklauso ŽŪM, pagrindinė veikla, nurodyta įstatuose, yra grūdinių kultūrų auginimas ir realizacija. Bendrovės veiklos ataskaitoje, nurodoma, jog pagrindinis nuostolis 2003 m. susidarė dėl netinkamos javų priežiūros, kuri sąlygojo mažą derlių bei javų kokybės mažėjimą ir tinkamumą realizacijai. Ministerija, kuri delegavusi 2 narius į bendrovės stebėtojų tarybą, 2003 m. nesiėmė jokių veiksmų, kad būtų užkirstas kelias tokiems nuostoliams patirti. Minėtina, jog UAB „Buliukų auginimas“ audito metu perduota VĮ „Valstybės turto fondas“ privatizavimui.

Audito metu nustatyta, kad ministerija deleguoja narius į bendrovių valdymo organus – stebėtojų tarybas, valdybas. Tačiau kreiptinas dėmesys į tai, kad, kai bendrovėje yra sudaroma ir stebėtojų taryba, ir valdyba, ministerija paprastai įgalioja darbuotojus atstovauti tik viename iš jų – stebėtojų taryboje. Į klausimą, kodėl ŽŪM neskiria specialistų atstovauti valstybei bendrovių valdybose, ŽŪM Nuosavybės skyriaus vedėjas atsakė, jog skirti ministerijos atstovus ir į stebėtojų tarybas, ir į valdybas, nėra tikslinga, kadangi valdybos daugiau sprendžia kasdieninius klausimus, o be to, nėra pakankamai žmogiškųjų išteklių skirti atstovus į abu valdymo organus. Mūsų nuomone, įgalioti ministerijos atstovus dalyvauti valdybų veikloje yra tikslinga, kadangi, minėti pavyzdžiai (kai bendrovės patiria nuostolius) įrodo, jog sprendimą daryti pokyčius bendrovės veikloje reikia metų eigoje, o ne po to, kai faktas yra įvykęs. Todėl pats faktas, kad valdybos sprendžia kasdieninius bendrovės klausimus, mūsų nuomone, įrodo, kad ministerijos atstovai turi dalyvauti valdybos posėdžiuose, siekiant užkirsti kelią nuostolingai veiklai, priimant svarbius sprendimus. Be to, manome, jog svarstytinas klausimas dėl bendrovių, kurios dirba nuostolingai daugiau nei vienerius metus, vadovų tinkamumo eiti pareigas.

1.4 Dėl ŽŪM valdomų bendrovių mokamų dividendų

2003 m. sėkmingai baigė 16 iš 20 bendrovių, kuriose ŽŪM atstovavo valstybei, tačiau dividendams skirti lėšų iš 2003 m. gauto grynojo pelno numatė tik pusė iš jų. Kitos bendrovės 2003 m. grynuoju pelnu dengė ankstesnių laikotarpių nuostolius (pvz., UAB „Šilutės polderiai“, UAB „Sartų žirgynas“) ar skyrė į rezervus (pvz., AB „Klaipėdos duona“).

Remiantis ŽŪM pateiktais duomenimis bei bendrovių finansinėmis atskaitomybėmis už 2003 m., valstybei paskaičiuotų dividendų suma sudaro 536,4 tūkst. Lt, kuriuos bendrovės pagal LR Akcinių bendrovių įstatymo (isig. 2004-01-01) 60 str. 4 p. privalo pervesti į valstybės biudžetą per 1 mėnesį nuo sprendimo paskirstyti pelną priėmimo

dienos. Didžiąją dalį paskaičiuotos dividendų sumos (78%) sudaro UAB „Žemės ūkio paskolų garantijų fondas“ paskaičiuoti dividendai (žr. 3 pav.).

Audito metu išsiaiškinta, jog dividendų pervedimo į valstybės biudžetą laiku procesą kontroliuoja ŽŪM įgaliotiniai tose bendrovėse – t.y. ministerijos tarnautojai, kurie yra įgalioti atstovauti valstybei bendrovėse, kuriose ŽŪM patikėjimo teise valdo akcijų paketus.

Siekiant išsiaiškinti, ar dividendai į valstybės biudžetą yra pervedami laiku, audito metu buvo tikrinami pavedimai į valstybės biudžetą, kuriuos ministerijai pateikia bendrovės. Audito metu nustatyta, kad dividendai nesumokami į biudžetą laiku – t.y. pagal *LR Akcinių bendrovių įstatymą*, galiojusį iki 2004-01-01, per tris mėnesius nuo sprendimo paskirstyti pelną priėmimo. Kreiptinas dėmesys, kad 2 bendrovės, kuriose valstybei atstovavo ŽŪM, nesumokėję dividendų dar už 2000 m. (UAB „Sartų žirgynas“) ir už 2001 m. (AB „Marijampolės regiono veislininkystė“), o tokia veika prieštarauja *LR Akcinių bendrovių nuostatom*s. Valstybei apskaičiuotų, bet nesumokėtų dividendų suma sudaro 67,3 tūkst. Lt. (žr. 1 lentelę):

Bendrovės, kurios nesumokėję dividendų į valstybės biudžetą *1 lentelė*

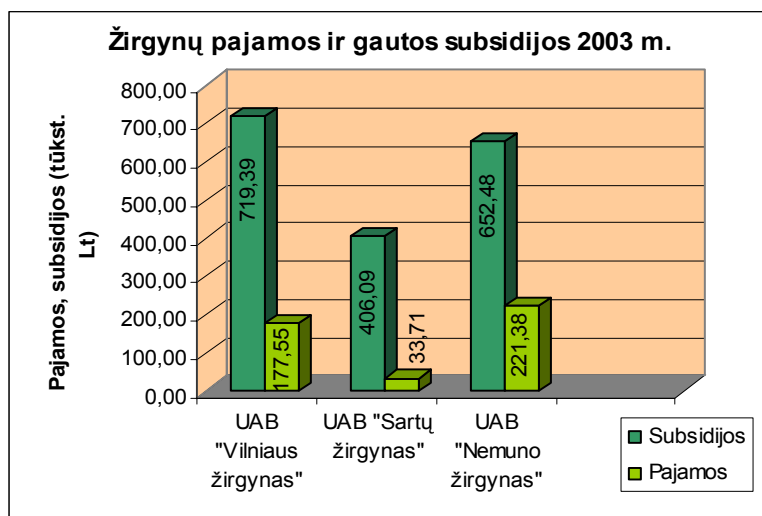
Bendrovės pavadinimas	Nesumokėtų dividendų suma, tūkst. Lt
AB „Marijampolės regiono veislininkystė“	59,92
UAB „Sartų žirgynas“	7,37
Iš viso	67,29

Audito metu nustatyta, jog ŽŪM nesiėmė jokių veiksmų, kad būtų išieškota 1 lentelėje pateikta dividendų suma. ŽŪM Nuosavybės skyriaus vedėjo teigimu, nesiimta jokių priemonių nesumokėtiems dividendams išieškoti, kadangi bet kokios priemonės tik pablogintų bendrovių finansinę padėtį. Mūsų nuomone, tokia ministerijos pozicija pažeidžia valstybės kaip akcininko teises į sumokėtinus dividendus. Manome, kad ministerijos atsakingi darbuotojai (įgaliotiniai) turėtų imtis priemonių, kad būtų išieškoti dividendai.

1.5 Dėl UAB „Vilniaus žirgynas“, UAB „Sartų žirgynas“ ir UAB „Nemuno žirgynas“

2003 m. ŽŪM patikėjimo teise valdė kontrolinius akcijų paketus trijuose žirgynuose – UAB „Vilniaus žirgynas“ (81,38%), UAB „Sartų žirgynas“ (80,71%) ir UAB „Nemuno žirgynas“ (80,60%). Audito metu išsiaiškinta, kad visoms 3 bendrovėms, remiantis LR Žemės ūkio ministro įsakymu Nr. 334 (2001-10-05) *Dėl specialių funkcijų nustatymo SPUAB „Vilniaus žirgynas“, SPUAB „Nemuno žirgynas“, SPUAB „Sartų žirgynas“*, buvo nustatytos specialios funkcijos, susijusios su valstybės genetinių išteklių išsaugojimu. Minėtas įsakymas įpareigoja žirgynus sukomplektuoti įsakyme nurodytų veislių arklių bandas iki 2003-01-01. Kreiptinas dėmesys, jog

Biologinės įvairovės konvencija, pasirašyta 1992-06-05 Rio de Žaneire (ratifikuota Seimo nutarimu Nr. I-985 (1995-07-03)), įpareigoja šalis saugoti valstybinių veislių genofondą – t.y. saugoti konvenciją ratifikavusioje šalyje sukurtų veislių genofondą. Audito metu buvo kreiptasi į Valstybinės gyvulių veislininkystės priežiūros tarnybą (toliau – VGVPT) prie ŽŪM dėl papildomos informacijos, susijusios su žirgynų veikla, jos subsidijavimu. Išanalizavus gautą informaciją, išsiaiškinta, jog lietuviškos arklių veislės yra 3 (žemaitukų, stambiųjų žemaitukų ir Lietuvos sunkiųjų), kurias privalo laikyti žirgynai bei jas platinti. Minėtina, jog žemės ūkio ministro įsakyme Nr. 344 nurodomos iš viso 6 arklių veislės, kurių bandas privalo laikyti žirgynai, kurių kontroliniai akcijų paketai priklauso ŽŪM. Audito metu išsiaiškinta, jog 3 nelietuviškos veislės, paminėtos įsakyme Nr. 344, yra numatytos laikyti komerciniais tikslais – t.y. tam, kad iš papildomos veiklos (varžybos, sportinių žirgų, jų veislinės medžiagos realizacija) žirgynai galėtų gauti papildomų pajamų. Be to, remiantis *Paramos veisliniams gyvuliams išgyti taisyklėmis* ir *Veislininkystės rėmimo taisyklėmis* (patvirtintos LR Žemės ūkio ministro įsakymu Nr. 3D-127 (2003-03-25)), kurios įsigaliojo nuo 2004-04-12, už visų 6 veislių, išvardintų žemės ūkio ministro įsakyme Nr. 344, arklius mokamos išmokos veisliniams arkliams išgyti (atitinkamai pagal veisles ir amžių mokamos kompensacijos nuo 1200 Lt iki 1600 Lt už vieną vienetą) bei jų išlaikymui – už kiekvieną metų pradžioje laikomą ir įvertintą Lietuvos sunkiųjų, stambiųjų žemaitukų ir žemaitukų veislės eržilą mokama 4500 Lt, už į veisimo planą įtrauktą kumelę – 4000 Lt metinė išmoka, už kiekvieną metų pradžioje laikomą įvertintą ir į veisimo planą įtrauktą trakėnų, grynakraujų jojamųjų, arabų ir ristūnų veislės eržilą mokama 2000 Lt, už į veisimo planą įtrauktą kumelę – 1500 Lt. Mūsų nuomone, turėtų būti peržiūrėtas ministro įsakymas Nr. 344, atsisakant remti nelietuviškas arklių veisles. Minėtina, kad visiems 3 žirgynams per 2003 m. iš valstybės biudžeto buvo skirta 1,8 mln. Lt. Kreiptinas dėmesys į tai, kad, palyginus žirgynų pajamas ir gautas išmokas bei subsidijas iš valstybės biudžeto, pajamos iš žirgyno ūkinės-komercinės veiklos sudaro tik 8,3% (UAB „Sartų žirgynas“ – 33,9% (UAB „Nemuno žirgynas“ (žr. 4 pav.):

4 paveikslas

Iš pateikto paveikslo matome, jog visų bendrovių pajamos iš ūkinės-komercinės veiklos sudaro labai mažą dalį, palyginus jas su išmokomis gautomis iš valstybės biudžeto – t.y. šios UAB negauna pakankamai pelno, kad galėtų savarankiškai išsilaikyti, nors bendrovės tikslas yra pelnas.

Audito metu, nuvykus į UAB „Vilniaus žirgynas“, išsiaiškinta, kad lėšų, skiriamų arklių išlaikymui neužtenka – pastatai yra seni, apgriuvę (žr. 5 pav.) – t.y. arklių auginimo sąlygos yra sudėtingos, o bendrovė nesugeba užsidirbti pakankamai lėšų bazės atnaujinimui.

Kaip matome 5 paveiksle, pastatai iš tikrųjų yra senos statybos (1898 m., 1904 m.), apgriuvę, mūsų nuomone, netgi būtų galima juos laikyti avarinės būklės. Bendrovės direktorius patikino, jog šių pastatų rekonstrukcijai trūksta lėšų. Be gerokai nusidėvėjusios techninės žirgyno bazės UAB „Vilniaus žirgynas“ turi ir daugybę kitų problemų – didėjantys veiklos nuostoliai, ilgai besitęsiantys žirgyno žemės įforminimo procesai, nesiliaujantys ginčai su žirgyno teritorijoje gyvenančiais gyventojais, didelės administracinės išlaidos ir daug kitų.

Mūsų nuomone, UAB „Vilniaus žirgynas“ yra tik vienas iš pavyzdžių, kuomet bendrovė nesugeba pati išsilaikyti, priimti ekonominiu požiūriu pagrįstus sprendimus dėl rinkos plėtimo, konkurencijos, darbinės aplinkos gerinimo, balanso tarp išlaidų ir pajamų ir daugeliu kitų klausimų.

Mūsų nuomone, ŽŪM turi daugiau dėmesio skirti atstovavimui bendrovėse, kuriose patikėjimo teise valdo akcijų paketus. ŽŪM kaip valstybinės valdžios valdymo institucija, kuri įgaliota atstovauti valstybės interesams privačiame versle, turėtų padėti bendrovėms priimti racionalius sprendimus visais bendrovės ūkiniais klausimais, kad bendrovių veikla būtų pagrįsta ekonomiškumu, efektyvumu ir rezultatyvumu, paskatinta iniciatyva gauti kuo daugiau pajamų ne iš valstybės biudžeto, bet iš pagrindinės veiklos. Be to, visas išmokas iš valstybės biudžeto ŽŪM turėtų padėti bendrovėms suvokti kaip investicijas, tiesiogines injekcijas, skatinančias bendroves siekti geresnių rezultatų, plėsti savo veiklą, išlikti konkurencingomis.

Audito metu ŽŪM parengė įstatymo projektą, kuriuo siūloma reorganizuoti žirgynus. Minėtame projekte numatoma žirgynus reorganizuoti dviem etapais. Pirmuoju etapu siūloma išpirkti privatiems asmenims priklausančias žirgynų akcijas, o antruoju sujungti žirgynus į vieną valstybinę įmonę.

5 paveikslas

1.6 Dėl privatizuotinių objektų

Audito metu nustatyta, kad iš 20 bendrovių, kuriose ŽŪM atstovauja valstybę, 4 bendrovės buvo įkurtos siekiant įgyvendinti žemės reformos darbus – UAB „Aerogeodezijos institutas“, UAB „Vilniaus hidroprojektas“, UAB „Šilutės hidroprojektas“ ir UAB „Šiaulių hidroprojektas“. Visos šios bendrovės verčiasi panašia veikla – kartografija, žemėtvarkos darbai, projektavimas ir pan. Pagal pateiktą ŽŪM privatizuotinių bendrovių sąrašą 3 iš minėtų 4 bendrovių numatoma privatizuoti 2004-2007 m. Mūsų nuomone, šis laikotarpis turėtų būti maksimaliai sumažintas, kadangi žemės reformos darbai yra baigiami.

I minėtą privatizuotinių objektų sąrašą įtrauktos ir 3 bendrovės – AB „Kauno duona“, AB „Klaipėdos duona“ bei BĮ UAB „Veta“ – kurių kontrolinių akcijų paketą ŽŪM nevaldo.

UAB „Algirdiškiai“ – tai bendrovė, kurios pagrindinė veikla yra gyvulių parodų organizavimas. ŽŪM valdo 89,16% bendrovės akcijų. Šios bendrovės veikla nuostolinga nuo 2000 m. ir nors nuostolis mažėja veiklos rezultatai išlieka neigiami. Kreiptinas dėmesys, jog per 2003 m. bendrovei iš valstybės biudžeto buvo skirta per 240 tūkst. Lt subsidijų, tačiau veiklos rezultatas buvo nuostolis. Audito metu nebuvo gauta informacijos, kad ŽŪM, žinodama, jog keletą metų bendrovė dirba nuostolingai, ėmėsi kokių nors veiksmų, nuostolių priežastims išaiškinti ar esamai situacijai gerinti. Manome, kad svarstytinas klausimas dėl bendrovės vadovo tinkamumo eiti pareigas. Be to, mūsų nuomone, parodų organizavimu užsiima privataus kapitalo bendrovės, todėl svarstytinas ir UAB „Algirdiškiai“ privatizavimo klausimas.

IŠVADOS

Dėl ŽŪM atstovavimo bendrovėse:

- ŽŪM kompetencija atstovauti valstybei bendrovėse, kuriose valstybei nuosavybės teise priklauso akcijų, reglamentuota pakankamai.
- ŽŪM 2003 m. gruodžio 31 d. patikėjimo teise valdė 20 bendrovių akcijų paketus, kurių nominali vertė sudarė 39,1 mln. Lt. Iš 20 bendrovių, kuriose ministerija valdė akcijų paketus, 17-je ŽŪM valdė kontrolinius akcijų paketus.
- ŽŪM valdo akcijų paketus daugumoje bendrovių, kurių ūkinė-komercinė veikla susijusi su žemės ūkiu – tai veislininkystės įmonės, žemės ūkio paskolų garantijų fondas, bendrovės, atliekančios žemės reformos darbus, teikiančios žemdirbių švietimo paslaugas, kaupiančios valstybės grūdų atsargas.

Dėl bendrovių, kuriose ŽŪM atstovavo valstybės interesus:

- 4 bendrovės iš 20, kuriose ŽŪM valdo akcijų paketus, 2003 m. patyrė nuostolį, kurio bendra suma sudaro daugiau nei 1 mln. Lt. Didžiąją dalį bendrojo nuostolio sudarė dviejų bendrovių nuostoliai – AB „Marijampolės regiono veislininkystė“ nuostolis sudarė 570,8 tūkst. Lt bendrojo nuostolio ir UAB „Buliukų auginimas“, kurios nuostolis sudarė 383,3 tūkst. Lt bendrojo nuostolio.
- ŽŪM nesiėmė jokių veiksmų, kad būtų išvengta nuostolio.
- Ministerija deleguoja narius į bendrovių valdymo organus – stebėtojų tarybas, valdybas. Tačiau, kai bendrovėje yra sudaroma ir stebėtojų taryba, ir valdyba, ministerija įgalioja darbuotojus atstovauti tik stebėtojų taryboje.

Dėl bendrovių, kuriose ŽŪM atstovavo valstybę, mokamų dividendų:

- Remiantis ŽŪM pateiktais duomenimis bei bendrovių finansinėmis atskaitomybėmis už 2003 m., valstybei paskaičiuotų dividendų suma sudaro 536,4 tūkst. Lt.
- 2 bendrovės, kuriose valstybei atstovavo ŽŪM, nesumokėję dividendų už 2000 m. (UAB „Sartų žirgynas“) ir už 2001 m. (AB „Marijampolės regiono veislininkystė“). Nesumokėtų dividendų suma sudaro 67 tūkst. Lt, tačiau ŽŪM nesiėmė jokių priemonių, kad būtų išieškota minėta dividendų suma.

Dėl UAB „Vilniaus žirgynas“, UAB „Sartų žirgynas“ ir UAB „Nemuno žirgynas“:

- ŽŪM valdė kontrolinius akcijų paketus 3 bendrovėse, kurioms nustatytos specialios funkcijos, susijusios su valstybės genetinių išteklių išsaugojimu – UAB „Vilniaus žirgynas“ (81,38%), UAB „Sartų žirgynas“ (80,71%) ir UAB „Nemuno žirgynas“ (80,60%).

- LR Žemės ūkio ministro įsakyme Nr. 344, kuriuo nustatomos specialios funkcijos minėtiems žirgynams, nurodomos iš viso 6 arklių veislės, kurios yra subsidijuojamos ir kurių bandas privalo laikyti ministerijos valdomi žirgynai, nors lietuviškos veislės yra tik 3.
- Pagrindinės žirgynų pajamos yra išmokos iš valstybės biudžeto, sudarančios 70-97% visų žirgynų pajamų.

Dėl privatizuotinių objektų:

- ŽŪM numato teikti VĮ „Valstybės turto fondas“ 7 bendrovių akcijų paketus privatizavimui 2004-2007 m.

REKOMENDACIJOS

Lietuvos Respublikos Žemės ūkio ministerijai:

1. Svarstyti galimybę deleguoti atstovus į bendrovių valdybas.
2. Svarstyti klausimą dėl nuostolingai dirbančių bendrovių vadovų tinkamumo eiti pareigas.
3. Imtis priemonių, kad valstybei būtų išieškoti nesumokėti dividendai.
4. Peržiūrėti LR Žemės ūkio ministro įsakymą Nr. 344 *Dėl specialių funkcijų nustatymo SPUAB „Vilniaus žirgynas“, SPUAB „Nemuno žirgynas“, SPUAB „Sartų žirgynas“, svarstant galimybę atsisakyti nelietuviškų arklių veislių rėmimo.*
5. Svarstyti klausimą dėl AB „Marijampolės regiono veislininkystė“, UAB „Algirdiškiai“ privatizavimo.

Valstybinis auditorius

Linus Kirvelaitis

Veiklos audito 3-ojo departamento
direktorė

Romualda Masiulionienė

Susipažinau

LR Žemės ūkio ministerijos valstybės
sekretorius

Vidmantas Kanopa

2004-06-16